

Vammaisneuvoston lausunto Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen talousarviosta vuodelle 2024 ja taloussuunnitelmasta vuosille 2024-2026

Vammaisneuvosto toteaa, että lausuntoaika on liian lyhyt, jotta vammaisneuvosto voi kattavasti kommentoida talousarviota ja taloussuunnitelmaa. Kuten vammaisneuvosto palvelustrategia lausunnossaan totesi, vammaiset ja pitkäaikaissairaat henkilöt ovat kaikkien sosiaali- ja terveystalouden käyttäjiä. Onkin tärkeää varmistaa, etteivät säästötoimet kohdistu samoihin henkilöihin useaan kertaan. Vammaisneuvosto edellyttääkin, että säästöjen osalta tehdään tarkemmat vaikuttamisarviot ennen lopullisia päätöksiä.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa ilmenee selkeästi, ettei vammaisten ja pitkäaikaissairaiden asemaa huomioitu strategiassa ja palvelustrategiassa.

Palvelutavoitteiden osalta tulee vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden osalta huomioida ainakin seuraavat tavoitteet:

- Liikkuvat palvelut – palvelujen tulee soveltua myös toimintarajoitteisille, joten niissä tulee huomioida esteettömyys ja digisaavutettavuus. Palveluverkkoa kehitettäessä tulee huomioida, että toimivaa joukkoliikennettä ei ole kaikkialla hyvinvointialueella.
- Digipalvelut – digitaalisten palvelujen rinnalla tulee aina olla myös henkilökohtaiseen kontaktiin perustuva palvelu niille, joilla ei ole kykyä käyttää digitaalisia palveluja. Rinnakkaispalvelu on myös tarpeen kaikille käyttäjille, jos digitaalinen palvelu on laajassa häiriötilassa.
- Vammaisten palvelut – tavoitteista erityistä seuranta edellyttää lakisääteinen palvelusuunnitelman käynnistymisen toteutumisen (7 arkipäivää), hakemusten käsittelyajat sekä päätöksen mukaisen palvelun toteutumisen seuranta. Monet palvelut jäävät toteutumatta päätöksistä huolimatta.

Vammaisneuvosto nostaa tarkasteluun seuraavat asiat:

Yleisesti

Kaikissa hankinnoissa ja toimintatavoissa on huomioitava esteettömyys ja (digi)saavutettavuus heti aluksi, koska se on niin kaikkein edullisinta.

Muutoksien yhteydessä tulee aina tehdä vaikuttamisarvioita. Erityisen tärkeää on kehittää toimiva tapa vammaisvaikutusten arviointiin, jotta havaitaan vammaisiin ja pitkäaikaissairaisiin kohdistuvat vaikutukset.

Asiakasmaksut

Asiakasmaksukorotukset kohdistuvat erityisen haavoittuvassa tilanteessa oleviin henkilöihin eli paljon palveluita käyttäviin vanhuksiin ja vammaisiin. Maksut ovat asiakkaille kohtuuttoman suuret ja vaarantavat siten ihmisten toimeentulon. Kuitenkin esitetyt säästöt ovat hyvinvointialueelle pieniä ja säästöjä vielä alentavat asiakaskunnan maksuvaikeudet sekä lakisääteisten muutoshakemusten käsittelyyn käytettävä työ.

Omaishoidon tuki

Omaishoidon tukeen kohdistuvat heikennykset vaarantavat omaishoitajien jaksamisen. Omaishoito on inhimillinen ja taloudellisesti merkittävä tapa hoitaa omaa läheistä. Omaishoito yhdessä palvelujen kanssa siirtää ja jopa ehkäisee raskaamman hoidon tarvetta.

Ikäihmisten ja veteraanien palvelut

Ikäihmisten kuntouttavan päivätoiminnan siirtäminen kokonaan etäpalveluksi jättää osan käyttäjistä palvelujen ulkopuolelle ja eristää osallistujat omaan kotiin. Tällä on merkittävää vaikutusta ikäihmisten kuntoon, mielenterveyteen ja yksinäisyyden kokemiseen.

Ikäihmisten päivätoimintaa on käytetty myös omaishoidon vapaan viettämiseen ja sitä on pidetty tärkeänä ja toimivana arjen sujuvoittajana.

Veteraanien palvelujen lopettaminen kokonaan on hyvin epäkunnioittava toimi näiden ihmisten viimeisille vuosille.

Henkilöstö

Henkilöstön osalta talousarvio ja taloussuunnitelma ovat ristiriitaisia. Henkilöstöä ei ole tarkoitus rekrytoida lisää, lukuun ottamatta ulkomailta tuotettavaa työvoimaa. Koulutuksista on tarkoitus säästää, vaikka niin kielikoulutusta kuin osaamisvajeiden täydennystä tarvitaan. Tarvitaan varmasti myös työntekijöiden venymistä, jos vuokratyöntekijöitä ei enää käytetä. Työntekijöiltä kuitenkin poistetaan monia työsuhde-etuja. Hyvää palvelua ei ole ilman osaavia ja motivoituneita työntekijöitä.

Itsenäisyyden lisääminen

Itsenäisyyden ja oman näköisen elämän lisääminen on tavoitteena erittäin hieno. Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä on tärkeää huomioida kyky käyttää saamiaan palveluja esim. kukkaromalli kuljetuspalveluissa tai henkilökohtaisen avun työnantajamalli. Jokaiselle tulee myöntää palvelu yksilöllisen tarpeen mukaan. Vammaispalveluilla mahdollistetaan myös kaikille tarkoitettujen palvelujen käyttö. Erilaisia palveluja kehitettäessä tulee huomioida asiakkaiden sekä vammaisneuvoston osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet.

Itsenäinen asuminen

Itsenäinen asuminen edellyttää usein riittäviä palveluita, asunnon muutostöitä ja tarpeellisia apuvälineitä. Käyttäjille tulee myöntää yksilölliseen tarpeeseen perustuvia palveluja kotiin ja kodin ulkopuolelle sekä tarvittaessa myös palveluasuminen kotiin - palvelu, jotta tarvittavat palvelut turvataan. Oman näköisen elämän tulee olla myös turvallista.

Asunnon muutostöiden osalta tarvitaan selkeästi parempaa yhteistyötä taloyhtiöiden sekä HUS:n kanssa. Myös apuvälineiden sopivuus ja huolto tulee saada toimimaan. Yksilölliset hoitotarvikkeet ja apuvälineet ovat edellytys arjessa selviytymiseen.

Kuljetuspalvelut

Kuljetuspalvelujen yhdistelyjen tulee aina perustua vapaaehtoisuuteen. Palvelun järjestämisen tulee olla luotettavaa ja kyyti pitää saada koko alueella. Myös invataksien riittävyys tulee varmistaa.

Kuntoutus

Vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden kuntoutus edellyttää erityisosaamista, jota voidaan hankkia ostopalveluna tai palvelusetelinä. Näiltä osin fysioterapian ostoista luopuminen ei tule kysymykseen. Pelkkä etäkuntoutus ei iäkkäänäkään vammaisena ole riittävää.

Erikoissairaanhoido

Perusterveydenhoidossa ei useinkaan ole riittävää osaamista harvinaisten vammojen tai sairauksien osalta. Tulee kehittää ratkaisu, jossa tarvittava tieto saadaan terveyskeskuksiin tai jossa asiakas lähetetään erikoissairaanhoidon oikealla hetkellä.

Kehittäminen

Kehittämistyön henkilöstövähennykset ja toiminnan supistaminen estävät palvelujen kehittämisen tarkoituksen mukaisiksi. Toiminnan kehittäminen järkevöittää toimintaa ja vähentää turhaa työtä.

Järjestöavustukset

Samalla kun hyvinvointialueen toimintoja yksipuolistetaan ja supistetaan, heikennetään myös järjestöjen mahdollisuuksia tukea hyvinvointialueen asukkaita. Erilaiset tapahtumat ja vertaistuki vähentävät yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. Lisäksi järjestöt tukevat hyvinvointialueen tiedotusta niiden osalta, jotka tarvitsevat tiedotusta paperilla, viittomakielellä, äänitteinä tai muulla tavoin. Vammaisneuvosto ei kannata järjestöavustusten pienentämistä.

Lopuksi vammaisneuvosto toteaa, että monet ennaltaehkäisevät toimet ja terveyden edistäminen jäävät nyt tauolle. Onko niiden hintaa laskettu tulevaisuuden palvelutarpeiden osalta?

Länsi-Uudellamaalla 31.10.2023

Vammaisneuvoston puolesta,

Pirkko Kuusela
Puheenjohtaja

Marsa Valtonen
1.varapuheenjohtaja

Rosita Ahlgren
2. varapuheenjohtaja

Juha-Matti Koskinen
3. varapuheenjohtaja

PL 33, 02033 LÄNSI-UUDENMAAN HYVINVOINTIALUE

PB 33, 02033 VÄSTRA NYLANDS VÄLFÄRDSOMRÅDE

luvn.fi